

ЧАС, МІСЦЕ, ОБСТАНОВКА НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ

Володимир Михайлович ШЕВЦІВ,

*здобувач Закладу вищої освіти
«Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
<https://orcid.org/0000-0002-4836-0895>*

Час, місце й обстановка є структурними елементами криміналістичної характеристики незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, без виокремлення типових ознак яких неможливо сформувати відповідну окрему криміналістичну методику.

Говорячи про обстановку вчинення незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, передусім варто зазначити, що вказані протиправні діяння вчиняються в сферах благодійної діяльності. При цьому сферами такої діяльності згідно з ч. 2 ст. 3 закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» є: освіта; охорона здоров'я; екологія, охорона довкілля та захист тварин; запобігання природним і техногенним катастрофам та ліквідація їх наслідків, допомога постраждалим внаслідок катастроф, збройних конфліктів і нещасних випадків, а також біженцям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах; опіка і піклування, законне представництво та правова допомога; соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні послуги і подолання бідності; культура та мистецтво, охорона культурної спадщини; наука і наукові дослідження; спорт і фізична культура; права людини і громадянина та основоположні свободи; розвиток територіальних громад; розвиток міжнародної співпраці України; стимулювання економічного росту і розвитку економіки України та її окремих регіонів та підвищення конкурентоспроможності України; сприяння здійсненню державних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища в Україні; сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану [1].

Крім того, сфери вчинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень можуть відповідати напрямам здійснення волонтерської діяльності. Зокрема, мова йде про: підтримку малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, які потребують соціальної реабілітації, осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; здійснення догляду за хворими, особами з інвалідністю, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги; надання волонтерської допомоги громадянам, які постраждали

внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних правопорушень, біженцям, внутрішньо переміщеним особам; надання волонтерської допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання; сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією спортивних, культурних, молодіжних та інших видовищних і громадських заходів; ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, дії правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України; подолання наслідків бойових дій, терористичного акту, збройного конфлікту, тимчасової окупації; подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України, а також для післявоєнного відновлення і розвитку України; надання волонтерської допомоги особам/сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, збройною агресією Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України; надання волонтерської допомоги особам, які постраждали внаслідок інфекційних (небезпечно інфекційних, особливо небезпечних інфекційних) хвороб та епідемій; надання волонтерської допомоги, пов'язаної із захистом та рятуванням тварин; тощо [2].

При цьому аналіз слідчої та судової практики з виявлення, розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень про незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги вказує, що найчастіше вказані кримінальні правопорушення вчиняються у сферах: надання допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час

дії правового режиму воєнного стану для сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення (79,93 %); надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок дії правового режиму воєнного стану (13,61 %); надання допомоги закладам охорони здоров'я (6,46 %).

Крім того, варто зазначити, що діяння, пов'язане з незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, було криміналізовано 24.03.2022, а саме в умовах дії правового режиму воєнного стану. Відповідно, говорячи про час і обстановку вчинення окреслених кримінальних правопорушень, слід указати, що 100 % з них було скоєно під час воєнного стану. Останній згідно з ч. 1 ст. 1 закону України «Про правовий режим воєнного стану» є особливим правовим режимом, що «вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [3].

Зокрема, відповідно до указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України, закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб [4; 5]. Строк дії воєнного стану було продовжено відповідними указами Президента України з 05 години 30 хвилин 26 березня 2022 року строком на 30 діб, з 05 години 30 хвилин 25 квітня 2022 року строком на 30 діб, з 05 години 30 хвилин 25 травня 2022 року строком на 90 діб, з 05 години 30 хвилин 23 серпня 2022 року строком на 90 діб, з 05 години 30 хвилин 21 листопада 2022 року строком на 90 діб.

Щодо місця вчинення незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, ними найчастіше є прикордонні регіони, оскільки значна частка гуманітарної допомоги отримується із-за кордону та проходить розмитнення. Зокрема, це Чернівецька, Закарпатська та Львівська області. Крім того, місцями вчинення вказаних кримінальних правопорушень є гуманітарні хаби та пункти видачі гуманітарної допомоги, які функціонують у всіх регіонах України. Окремо варто вказати, що одним із способів отримання пожертв та гуманітарної допомоги, а також їх нецільового використання з метою отримання прибутку є створення відповідних дописів у соціальних мережах. Відповідно місцем учинення

вказаних протиправних діянь у такому разі варто вважати й кіберпростір, що значно полегшує зловмисникам досягти протиправного задуму, адже фактичне місцезнаходження правопорушника та місця продажу товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку будуть різнитися.

Отже, час, місце й обстановка є взаємозалежними структурними елементами криміналістичної характеристики незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, які представлені сукупністю відомостей про часово-просторові та інші умови здійснення благодійної діяльності, пов'язані з реалізацією кримінального протиправного задуму.

Список використаних джерел:

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації: закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252.
2. Про волонтерську діяльність: закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435.
3. Про правовий режим воєнного стану: закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
4. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. *Голос України*. 24.02.2022. № 37.
5. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. *Голос України*. 24.02.2022. № 37.